

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2011- 2013

Wstęp.

Przemoc w rodzinie, zgodnie z art. 2, ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, rozumiana jest jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Zjawisko przemocy w relacjach rodzinnych stanowi poważne wyzwanie dla samorządów lokalnych, które zgodnie z preambułą do ustawy, mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności, a także podejmować działania służące zwiększaniu skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Od wielu lat w Cieszynie podejmowane są działania zmierzające z jednej strony do ograniczenia zjawiska przemocy, a z drugiej – pomocy osobom, które znalazły się w krzywdzącej dla siebie sytuacji. Niniejszy Program ma na celu zwiększenie skuteczności tych działań.

Przystępując do opracowania Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2011 - 2013 przyjęto założenie, że tylko interdyscyplinarne działania mogą przyczynić się do zmniejszenia skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenia skuteczności pomocy dla rodzin, w których taki problem występuje. Przedstawiony Program ma stworzyć podstawy do wzmocnienia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W swoich założeniach uwzględnia on specyfikę Cieszyna i dotychczasowe działania podejmowane na terenie miasta. Odpowiada na potrzeby różnych grup społecznych doznających przemocy w rodzinie. Zakłada współpracę wielu służb, instytucji i organizacji pozarządowych. Określa też kierunki działań prewencyjnych, wskazuje zadania pomocowe kierowane do poszczególnych członków rodzin, w których ten problem występuje oraz proponuje działania zwiększające kompetencje i profesjonalizm osób pomagających.

Program przewiduje również monitoring, ewaluację i superwizję, jako metody wspierania rozwoju zawodowego jego realizatorów, zwiększające jakość i efektywność pomocy niesionej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Zakłada się, że w efekcie realizacji Programu, nastąpi wzrost świadomości społecznej na temat zjawiska, przypadki przemocy będą rozpoznawane wcześniej i skuteczniej, a także wzmocniony zostanie zintegrowany i efektywny system pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie.

Rozdział I. Podstawy prawne Programu.

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 180, poz.1493 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz.U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 Nr 175, poz.1362 z późn. zm.).

Rozdział II. Diagnoza problemu przemocy w rodzinie.

1. Opis problemu.

Przemoc domową, zwaną też przemocą wewnątrzrodzinną, można zdefiniować jako zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza jego prawa i dobra osobiste powodując cierpienie i szkody. Zdarza się, że w związkach partnerskich dochodzi do dotkliwych pobić, wulgarnego wyzywania, ograniczania praw partnerom.

O przemocy domowej można powiedzieć, że:

- jest intencjonalna (jest zamierzonym działaniem lub zaniechaniem tego działania, ma na celu kontrolę nad ofiarą),
- narusza prawa i dobra osobiste ofiary (sprawca wykorzystując przewagę siły, narusza podstawowe prawa człowieka, np.: prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku),
- powoduje cierpienie i ból (sprawca naraża zdrowie i życie ofiary; doświadczanie cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony),
- istnieje wyraźna asymetria sił (sprawca ma wyraźną przewagę nad ofiarą).

Przemoc domowa jest zjawiskiem złożonym, przybierającym najróżniejsze formy, w tym:

- przemocy fizycznej – obejmującej wszelkie działania, które wyrządzają ból i cierpienie fizyczne, np.: bicie, popychanie, kopanie, porzucenie w niebezpiecznej okolicy itp.,
- przemocy psychicznej – są to działania krzywdzące, które wykorzystują mechanizmy procesów psychologicznych, np.: poniżanie, wyzywanie, stosowanie gróźb, naśmiewanie się z poglądów, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów itp.,
- przemocy seksualnej – polegającej na naruszaniu intymności pożycia, np.: wymuszanie pożycia, wymuszanie nieakceptowanych zachowań seksualnych, sadystyczne formy współżycia, narażanie dzieci na kontakt z pornografią i zachowaniami seksualnymi itp.,
- przemocy ekonomicznej – dotyczącej warunków materialnych, opierającej się zazwyczaj na uzależnieniu ofiary od statusu materialnego sprawcy, np.: niez-

spokojenie materialnych potrzeb rodziny, uniemożliwienie podjęcia pracy zarobkowej, odbieranie poborów itp.,

- przemocy zaniedbania – stosowanej najczęściej wobec dzieci.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem wieloaspektowym, dlatego pomoc rozpatrywana musi być w wielu wymiarach, tj. prawnym, psychologicznym, społecznym i moralnym.

Pomaganie ofiarom przemocy domowej wymaga innego podejścia niż w wypadku pozostałych form przemocy, ponieważ mamy do czynienia z przestępstwem, bądź jego domniemaniem, gdzie ten sam sprawca wielokrotnie przez długi okres stosuje przemoc wobec tej samej ofiary. Podkreślić należy dużą zależność między ofiarą a sprawcą, których łączą więzy rodzinne, sprawy majątkowe, uczuciowe, co jest źródłem dodatkowego stresu ofiar i trudności osób pomagających.

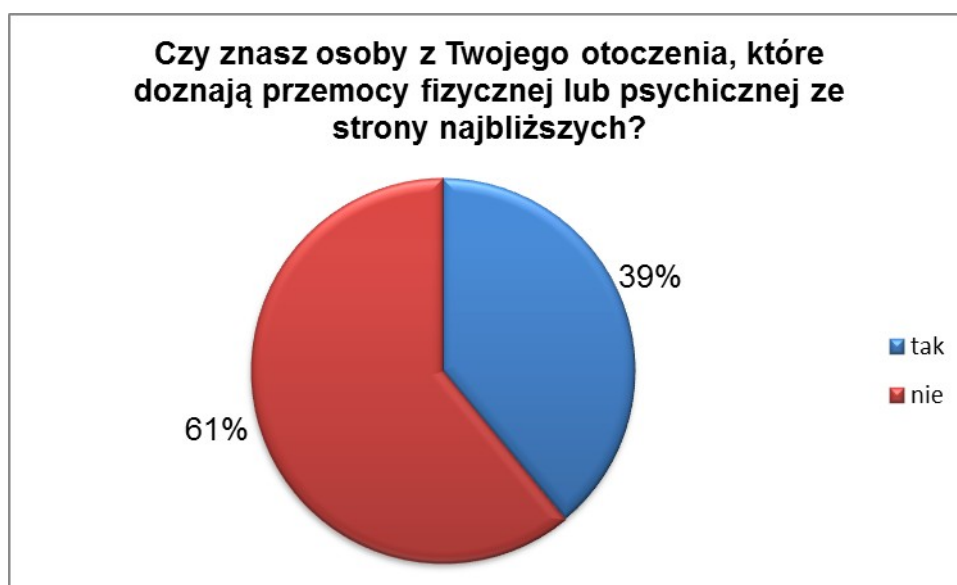
2. Wyniki badań dotyczących zjawiska przemocy na terenie Cieszyna.

Zbadanie zjawiska przemocy jest dość trudne. Często bowiem ofiary agresji nie przyznają się, że jej doświadczają, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, są zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki badań CBOS¹.

Chcąc znać skalę lokalnych zagrożeń społecznych, w tym skalę zjawiska przemocy oraz poglądy społeczności zlecono firmie „Studio Diagnozy i Profilaktyki” z Krakowa przeprowadzenie Diagnozy Lokalnych Zagrożeń Społecznych².

Z diagnozy wynika, że:

- średnio 39% badanych mieszkańców Cieszyna stwierdziło, że zna osoby, które doświadczają przemocy, zarówno psychicznej, jak i fizycznej ze strony najbliższych. Wystąpiły pewne różnice między płciami – 41% kobiet oraz 36% mężczyzn zna takie rodziny,

¹ CBOS „Przemoc i konflikty w domu”, 2009

² Studio Diagnozy i Profilaktyki Kraków „Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych. Cieszyn 2010”, 2010 r.

- 41% badanych stwierdziło, że zna przypadki bicia dzieci.

Przemoc domowa jest jednym z najpoważniejszych problemów społecznych. Występuje w każdej społeczności lokalnej. Jednym z najgorszych aspektów tego zjawiska jest fakt, że o wielu osobach jej doświadczających nikt nie wie.

- Zdecydowana większość badanych - 71%, posiada wiedzę, gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli ma wiadomość o osobie, która jest ofiarą przemocy. Nie istnieją wahania co do płci; taki sam procent kobiet (70%) i mężczyzn (71%) posiada wiedzę na ten temat.
- Zdecydowana większość respondentów zaprzeczyła stwierdzeniu (87%), że istnieją jakieś specjalne okoliczności, warunki, które mogłyby usprawiedliwiać stosowanie przemocy. 10% badanych nie miało zdania, natomiast zaledwie 3% ankietowanych uznało możliwość takich warunków (trzy kobiety i dwóch mężczyzn).

W przeprowadzonym badaniu uwzględniono także postawy i poglądy mieszkańców Cieszyna względem stosowania kar cielesnych wobec dzieci oraz metod wychowywania dzieci.

Ze stwierdzeniem, że:

- „*Dziecko powinno bać się rodziców, to ułatwia posłuszeństwo i szacunek*” nie zgodziło się 89% badanych; odpowiedzi respondentów różniły się nieznacznie w zależności od płci,

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	10%	12,5%
Nie	90%	87,5%

- „*Surowe traktowanie hartuje dziecko i pozwala lepiej radzić mu sobie w życiu.*” nie zgodziło się 84% badanych,

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	11%	24%
Nie	89%	76%

- „*Dobrze, że stosowanie kar fizycznych jest zakazane prawem.*” zgodziło się 66% badanych,

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	71%	60%
Nie	29%	40%

- „*Stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą.*” nie zgodziło się 65% badanych.

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	1%	2%
Tak, czasami	30,5%	38%
Nie	68,5%	60%

Większość mieszkańców Cieszyna nie uznaje stosowania kar fizycznych za dobrą metodę wychowawczą, jest przeciwna jej używaniu oraz popiera prawny zakaz bicia dzieci. Zdecydowana większość badanych nie uważa, że istnieją okoliczności, które usprawiedliwiałyby stosowanie przemocy. Świadczy to o wysokim poziomie świadomości na temat szkodliwości używania siły w relacjach interpersonalnych, zwłaszcza w stosunku do dzieci. Bez wątpienia, przynajmniej w pewnym stopniu taka sytuacja jest efektem szeregu kampanii realizowanych na terenie Gminy, a także szkoleń dla uczniów, nauczycieli i rodziców. Najlepsze efekty dają działania skierowane do dzieci i młodzieży – to najskuteczniejszy sposób edukacji osób dorosłych.

3. Dane liczbowe dotyczące zjawiska przemocy na terenie Cieszyna za lata 2006-2009.

W celu zdiagnozowania skali zjawiska przemocy w rodzinie w Cieszynie wykorzystano dane Komendy Powiatowej Policji w Cieszynie, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w

Cieszynie oraz placówek specjalistycznych Stowarzyszenia Pomocy Wzajemnej „Być Razem” – partnera strategicznego Gminy w prowadzeniu działań w zakresie przeciwdziałania przemocy.

1) Dane liczbowe Komendy Powiatowej Policji w Cieszynie dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie cieszyńskim³.

Tabela 1: Policyjne interwencje domowe i prowadzenie „Niebieskich Kart”

Rok	Liczba interwencji domowych	Niebieskie Karty		Ofiary przemocy				Sprawcy przemocy		
		liczba	%	Ko-biety	Mężczyźni	Dzieci do 13 l.	Dzieci 13-18 l.	Mężczyźni	Kobiety	Nieletni
2006	2742	152	5,5	147	7	123	58	147	4	1
2007	2930	141	4,8	134	7	67	39	137	4	0
2008	3049	82	2,7	87	5	54	28	78	4	0
2009	3119	74	2,4	67	5	24	13	69	5	0

W latach 2006 – 2009 wzrosła liczba interwencji domowych (podejmowanych z różnych powodów, niekoniecznie przemocy w rodzinie), przy jednoczesnym spadku liczby ofiar i sprawców przemocy domowej (w tym zauważalny jest znaczny spadek liczby dzieci będących ofiarami przemocy domowej), a co za tym idzie przypadków prowadzonych w procedurze „Niebieskie Karty”. Zmniejszenie liczby sytuacji kryzysowych, w których potrzebna jest interwencja Policji należy odnieść do rosnącej liczby osób zgłaszających się do placówek systemu pomocy społecznej – pozwala to na podejmowanie wczesnych interwencji, kiedy problem przemocy nie jest tak głęboki, co z kolei umożliwia skuteczniejsze działanie. Osiągnięcie takiej sytuacji jest bez wątpienia sukcesem dotychczas realizowanych programów (zwłaszcza Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych). Kontynuacja zadań zapisanych w tych programach, ciągłość funkcjonowania istniejących placówek są niezbędnymi warunkami utrzymania oraz dalszej poprawy stanu rzeczy.

Tabela 2: Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu.

	2006	2007	2008	2009
Kobiety	1	1	4	2
Mężczyźni	128	110	72	43
Nieletni	1	0	0	0

Powyzsze dane potwierdzają powszechnie przyjmowany za prawdziwy fakt, że przemoc domowa w zdecydowanej większości przypadków związana jest ze spożywaniem alkoholu. W tabeli tej również wyraźnie widać spadek liczby tzw. „ostrych” przypadków przemocy domowej na terenie powiatu.

³ Niestety nie było możliwości uzyskania danych dotyczących Gminy Cieszyn.

2) Dane liczbowe Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie.

Tabela 3: Wybrane przesłanki udzielania pomocy przez MOPS

Rok	2006		2007		2008		2009	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Przemoc	7	23	5	17	5	13	7	16
Alkoholizm	193	308	60	82	61	74	61	72
Narkomania	24	24	14	14	9	9	3	4
Bezradność opiekuńczo - wychowawcza	602	1713	248	882	206	737	188	619
Bezrobocie	1006	2474	410	1148	373	950	768	1757
Ubóstwo	1042	2621	752	2009	674	1490	818	1842

Przesłanka „przemoc” jest stosunkowo rzadko używana jako podstawa przyznawania pomocy finansowej. Występuje tylko w przypadkach gdy nie występują inne wskazania do udzielenia pomocy finansowej, rodzina ma dobrą sytuację finansową, jednak z powodu przemocy, ofiary muszą prowadzić na przykład „osobne gospodarstwo domowe”.

W wielu przypadkach przemoc współwystępuje z innymi przesłankami. Osoby trafiając do Ośrodka zgłaszają różne trudności, problemy finansowe i dopiero w drodze pracy socjalnej diagnozowana jest przemoc. W takich przypadkach osoby kierowane są do pomocy specjalistycznej (psychologicznej, prawnej, w formie schronienia).

Tabela 4: Liczba przypadków w Procedurze „Niebieskie Karty” prowadzonej przez MOPS w Cieszynie

	2006	2007	2008	2009
Liczba przypadków	45	39	38	35

Tabela 5: Liczba rodzin i osób, które skorzystały z kompleksowej pomocy organizowanej przez MOPS oraz Stowarzyszenie „Być Razem”

Rok	2006	2007	2008	2009
Liczba rodzin	84	81	90	137
Liczba osób	277	256	288	371

Stowarzyszenie „Być Razem”, główny partner Gminy w obszarze przeciwdziałania przemocy, prowadzi w Cieszynie kilka placówek zajmujących się pomocą ofiarom i świadkom przemocy, w tym Hostel dla Ofiar Przemocy oraz Centrum Profilaktyki, Edukacji i Terapii, którego oferta skierowana jest zarówno do ofiar, jak i sprawców przemocy.

Dane przytoczone wyżej pokazują znaczny, zwłaszcza w 2009 r., wzrost liczby osób, które skorzystały ze wsparcia Stowarzyszenia z powodu doświadczanej przemocy. Jest to bez wątpienia efektem funkcjonowania sprawnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Jego głównym założeniem było, i nadal jest, doprowadzenie do sytuacji, w której pomoc ofiarom przemocy udzielana jest we wczesnej fazie zjawiska, co powoduje, że nie dochodzi (lub dochodzi rzadko) do konieczności interwencji Policji. Jest to także skutek działań profilaktycznych, na które zawsze kładziony był w Cieszynie silny akcent.

Z danych posiadanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wynika także, że w 2009 roku zwiększyła się liczba:

- kobiet – ofiar przemocy ze związków nieformalnych (konkubinatów prowadzących wspólne gospodarstwo domowe,
- kobiet – ofiar przemocy ze związków partnerskich, z tzw. partnerem „docho-dzącym”, z którym oficjalnie razem nie mieszkają i nie prowadzą wspólnego gospodarstwa,
- osób bezdzietnych lub z 1 dzieckiem,
- starszych rodziców, mieszkających z dorosłym dzieckiem stosującym prze-moc.

Zmieniająca się struktura problemu – zwłaszcza narastająca przemoc ze strony dorosłych dzieci mieszkających z rodzicami – oznacza konieczność wprowadzenia modyfikacji systemu przeciwdziałania przemocy w Cieszynie, tak, by odpowiedzieć na to nowe wyzwanie.

3) Dane liczbowe Stowarzyszenia Pomocy Wzajemnej „Być Razem”.

Tabela 6: Liczba osób dotkniętych przemocą, objętych specjalistyczną pomocą Stowarzyszenia Pomocy Wzajemnej „Być Razem”.

Rok	2006	2007	2008	2009
Liczba osób	36	57	87	89

Działania podejmowane przez pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej spowodowały znaczący, zwłaszcza w latach 2007-8, wzrost liczby osób, które uzyskały pomoc w placówkach Stowarzyszenia „Być Razem”. To także efekt zwiększającej się świadomości mieszkańców Miasta jednoznacznie negatywnego charakteru przemocy domowej, świadomości konieczności głośnego mówienia o przemoc-y, a także rosnącej wiedzy na temat tego, gdzie można uzyskać pomoc, jeżeli jest się zagrożonym przemocą rodzinną, bądź się jej doświadcza.

Wysoka skuteczność systemu wynika także z dobrej współpracy wielu jednostek zajmujących się problemem przemocy w Cieszynie. Znaczący udział w budowaniu tej współpracy, koordynacji działań oraz jej rozwoju ma MOPS, a w szczególności Punkt Konsultacyjny ds. Przemocy w Rodzinie.

Tabela 7: Liczba rodzin i osób, którym udzielono schronienia w Hostelul „Przeciw Przemocy – Wyrównać Szanse”, z uwagi na przemoc ze strony członków rodziny.

Rok	2006	2007	2008	2009
Liczba rodzin	19	14	21	19
Liczba osób	49	42	41	37

Liczba rodzin objętych pomocą Hostelul utrzymuje się na podobnym poziomie, natomiast zmniejszenie liczby osób w rodzinach wynika z faktu, że w Hostelul zwiększyła się liczba osób bezdzietnych oraz matek z mniejszą liczbą dzieci.

Tabela 8: Liczba osób, które skorzystały z telefonu zaufania w ramach Hostelu „Przeciw Przemocy – Wyrównać Szanse”.

Rok	2006	2007	2008	2009
Liczba osób	174	139	128	44

Niepokojący wydawać się może znaczny spadek liczby osób, które pomocy szukały za pośrednictwem lokalnego telefonu zaufania. Z jednej strony jest to zapewne związane z uruchomieniem szeregu ogólnopolskich telefonów, które zapewniają bez wątpienia poczucie większej anonimowości (rozmówcy siedzą w Warszawie), choć zasady funkcjonowania telefonu w Cieszynie wykluczają możliwość identyfikacji osób dzwoniących. Nie bez znaczenia jest też kwestia finansowa – numery ogólnopolskie są bezpłatne.

Z drugiej jednak strony, działanie takie ma charakter zamierzony. Jego celem jest zachęcenie osób zagrożonych i dotkniętych przemocą do bezpośredniego kontaktu ze specjalistami, zamiast rozmów telefonicznych, których efekty niestety są nietrwałe. Sprawnie funkcjonująca na terenie Cieszyna sieć punktów informacyjnych zapewnia wszystkim potrzebującym możliwość uzyskania profesjonalnej pomocy w odpowiednich warunkach (np. w CPEiT Kontakt przy ul. Ks. Janusza czy w MOPS przy ul. Skrajnej).

Tabela 9: Liczba osób biorących udział w programach korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy partnerskiej⁴.

Rok	2008	2009
Liczba osób	15	31

Wyższa w 2009 roku liczba sprawców objętych działaniami korekcyjnymi była skutkiem realizacji przez MOPS w Cieszynie dodatkowego, gminnego programu dla sprawców.

4) Dane liczbowe Gminnej Komisji Rozwiązywania problemów Alkoholowych w Cieszynie.

Tabela 10: Liczba osób zgłoszonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które łącznie z nadużywaniem alkoholu stosowały przemoc

Rok	2006	2007	2008	2009
Liczba osób zgłoszonych do GKRPA	112	133	89	60
Liczba przypadków wystąpienia przemocy domowej	45	31	25	21

Z danych Komisji wynika, że w znacznym procencie tych rodzin dochodzi do stosowania przemocy przez osoby nadużywające alkoholu. W przypadkach jej występowania Komisja pracuje ze sprawcą i współdziała z instytucjami i organizacjami zajmującymi się problemem przemocy.

⁴ Opracowanie i realizację programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie wprowadziła ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Jest to zadanie z zakresu administracji rządowej, realizowane przez powiat. Od 2008 roku powiat cieszyński zleca organizacjom pozarządowym jego realizację.

4. Wnioski.

Analiza danych dotyczących zjawiska przemocy na terenie Cieszyna pozwala na sformułowanie wniosków oraz wskazanie mocnych i słabych stron funkcjonującego systemu przeciwdziałania przemocy. Przede wszystkim, wyniki badań potwierdzają powszechnie już uświadamiany fakt, że przemoc domowa jest bardzo ważnym problemem społecznym. Walka z nim wymaga tzw. podejścia systemowego, angażującego różne organizacje – zarówno sektora publicznego, jak i pozarządowego.

Do dobrych stron obecnej sytuacji można zaliczyć:

- zmniejszającą się liczbę sytuacji tzw. ostrej przemocy, wymagającej interwencji Policji, oraz, niestety, pomocy lekarskiej, co jest niewątpliwie efektem działań prowadzonych w Cieszynie od lat, ale utrzymanie tego trendu wymaga ich kontynuowania w obecnym kształcie, pod warunkiem reagowania na zmieniającą się sytuację i wprowadzania modyfikacji. Niezbędne jest utrzymanie działania ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy – hostelu, ze względu na konieczność zapewnienia schronienia kobietom i dzieciom doznającym przemocy, które nadal znajdują się w gorszym położeniu niż sprawcy mężczyźni – to one muszą uciekać do bezpiecznego miejsca. Mężczyźni – ofiary z reguły mają mniej problemów ze znalezieniem miejsca do spania, jest ich znacznie mniej, a poza tym wstydzą się przyznać, że są ofiarami agresji ze strony kobiet. Zatem można stwierdzić, że model wczesnej interwencji i specjalistycznej pomocy dla rodzin przed wystąpieniem kryzysu, a także terapii skoncentrowanej na działaniach dla rodzin po ustaniu przemocy przynosi pozytywne efekty, ale wymaga poszerzenia i dofinansowania,
- wysoką świadomość społeczności lokalnej – mieszkańcy Cieszyna są dobrze poinformowani w zakresie oferty pomocy dla ofiar przemocy, jednak istnieje konieczność prowadzenia ciągłej akcji informacyjnej, z uwzględnieniem aktualizacji danych,
- dotychczasową pracę Interdyscyplinarnego Zespołu Konsultacyjno – Koordynacyjnego ds. przeciwdziałania przemocy oraz zespołów zadaniowych powoływanych do konkretnych spraw. Wprowadzenie obowiązku powoływania takich zespołów do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy świadczy o słuszności przyjętych w Cieszynie rozwiązań (Zespół działa od 1998 r.). Wypracowany model zapewnia dobry przepływ informacji między podmiotami działającymi w systemie i pozwala na podejmowanie szeregu wspólnych przedsięwzięć o charakterze informacyjnym i edukacyjnym (np. w ramach Szkół Wczesnej Profilaktyki).

Wśród słabych stron należy wymienić:

- brak oferty długoterminowej, kompleksowej terapii dającej szansę powrotu do zdrowia i pełnego funkcjonowania społecznego, również po ustaniu przemocy; pewne elementy takiej oferty w Cieszynie funkcjonują, mają charakter systemowy, jednak nie jest on pozbawiony „dziur” – szczególnie daje się we znaki brak możliwości skutecznego, wieloaspektowego wsparcia dla ofiar i sprawców po „wygaśnięciu” procesu przemocy,
- niewystarczającą ofertę programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w stosunku do dzieci lub innych dorosłych członków rodziny, nie pozostających ze sprawcą w relacjach partnerskich (np. rodzice) oraz programów pracy z rodzinami niewydolnymi społecznie i wychowawczo,

- brak pomocy prawnej w formie bezpośredniego reprezentowania ofiar przemocy w sądzie.

Wnioski:

- należałoby zwiększyć zakres promocji przeciwdziałania przemocy w mediach lokalnych. Na przeszkodzie podejmowania takich działań stoi brak środków na ten cel,
- w istniejącym systemie, mimo jego sprawnego działania i kompleksowego charakteru, nadal brakuje Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej, którego powołanie jest zadaniem powiatu. Jego funkcje częściowo spełnia Hostel dla Ofiar Przemocy prowadzony przez Stowarzyszenie „Być Razem”, jednak jest to sytuacja niepożądana, ponieważ gminy mogą zapewniać miejsca jedynie w ośrodkach wsparcia. Obecną sytuację należy traktować jako rozwiązanie tymczasowe i dążyć do jej zmiany, poprzez ponawianie propozycji współpracy z powiatem cieszyńskim, innymi gminami oraz organizacjami pozarządowymi w powołaniu i prowadzeniu POIK.

Zagrożenia:

- zagrożeniem dla dalszego rozwoju i funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Cieszyna jest niewątpliwie brak ustawowych wskazań dotyczących finansowania tych zadań. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy nie reguluje tej kwestii. Jest to zadanie gminy, która z własnych środków powinna je wykonywać. Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi wśród zadań własnych gminy wymienia udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie, co oznacza, że w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych mogą być finansowane zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy, jednak powinno się zabiegać o wskazanie przez ustawodawcę innych źródeł środków finansowych na ten cel. Zgodnie z tym stanowiskiem, zadania wspólne dla Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych są finansowane z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Pozostałe zadania realizowane są w ramach działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie. Zakłada się realizację w ramach Programu, projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych,
- również biurokratyzacja i formalizacja działań wynikająca z nowych zapisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy będzie, choć w niewielkim stopniu, utrudniać tzw. „działania merytoryczne”.

5. System przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Cieszynie.

1) Opis funkcjonującego na terenie Cieszyna systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Od 1998 roku, po wprowadzeniu procedury „Niebieskie Karty”, funkcjonuje w Cieszynie system przeciwdziałania przemocy w rodzinie, oparty na współdziałaniu wielu podmiotów realizujących zadania na rzecz ofiar, świadków i sprawców przemocy. Podmioty te utworzyły lokalną koalicję podejmującą współpracę interdyscyplinarną. Powołany został także Interdyscyplinarny Zespół Konsultacyjno – Koordynacyjny ds.

przeciwdziałania przemocy domowej, w skład którego weszli przedstawiciele instytucji i placówek organizujących pomoc ofiarom, świadkom i sprawcom przemocy domowej.

W skład Zespołu weszli przedstawiciele:

- Policji – sekcji dzielnicowych i prewencji,
- Sądu Rejonowego – kuratorów Wydziału Karnego i Wydziału Rodzinnego i Nieletnich,
- pedagogów szkół podstawowych i szkół ponadgimnazjalnych,
- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej – Działu Pracy Środowiskowej, Punktu Konsultacyjno- informacyjnego d/s przeciwdziałania przemocy,
- służby zdrowia – Poradni Zdrowia Psychicznego,
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie,
- Stowarzyszenia Pomocy Wzajemnej „Być Razem” – Hostelu „Przeciw Przemocy – Wyrównać Szanse” oraz Centrum Edukacji Socjalnej,
- Prokuratury Rejonowej.

Koordinacją i organizacją pracy Zespołu zajmował się Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

Do rozwiązywania konkretnych spraw i przypadków powoływane były zadaniowe zespoły interdyscyplinarne.

Celem pracy Zespołu była:

- poprawa przepływu informacji,
- poprawa jakości i efektywności współpracy,
- inicjowanie działań przeciw przemocy na terenie gminy,
- organizacja i popularyzacja szkoleń,
- koordynacja działań i inicjatyw poszczególnych placówek,
- realizacja kampanii ogólnopolskich i lokalnych,
- podejmowanie współpracy z innymi gminami oraz powiatem w zakresie nowych rozwiązań organizacyjnych i programowych,
- powoływanie zadaniowych zespołów interdyscyplinarnych do konkretnych przypadków.

Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy wprowadziła obowiązek powołania nowego Zespołu, a także określenia, w drodze uchwały Rady Miejskiej, zasad jego funkcjonowania. W jego skład wejdą przedstawiciele tych samych podmiotów, które brały udział w pracach poprzedniego Zespołu.

Podobnie jak dotychczas, będą powoływane zespoły, teraz nazywane grupami roboczymi.

Nie zmieni się również zakres zadań Zespołu.

2) Instytucje publiczne i ich zadania:

a) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej:

- prowadzenie Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla ofiar przemocy,
- prowadzenie pracy socjalnej (realizacja procedury Niebieskie Karty dla pomocy społecznej),
- organizacja i koordynacja działań Interdyscyplinarnego Zespołu Konsultacyjno-Koordynacyjnego ds. przeciwdziałania przemocy,
- realizacja programów w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- udział w ogólnopolskich i lokalnych kampaniach,
- podejmowanie działań edukacyjnych, głównie nakierowanych na podniesienie wiedzy i kompetencji kadry Ośrodka,
- współpraca z placówkami i instytucjami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

b) Komenda Powiatowa Policji:

- przeprowadzanie interwencji,
- realizacja procedury Niebieskie Karty,
- prowadzenie postępowań,
- akcje informacyjne, zapobiegawcze, profilaktyczne.

c) Sąd Rejonowy (Kuratorzy Wydziałów ds. Karnych oraz Kuratorzy Wydziału ds. Rodzinnych i Nieletnich):

- podejmowanie działań zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i zaleceniami Sądu,
- konsultacje indywidualnych przypadków,
- doradztwo,
- współpraca przy organizacji programów i kampanii,
- współpraca z pracownikami socjalnymi, policjantami i pedagogami.

d) pedagodzy szkolni:

- współpraca w indywidualnych przypadkach,
- konsultacje,
- tworzenie i realizacja programów profilaktycznych,
- udział w szkoleniach,
- realizacja kampanii lokalnych i ogólnopolskich.

e) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie:

- konsultacje w sprawach realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,

- opracowywanie i realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

f) Poradnia Zdrowia Psychicznego:

- konsultacje i leczenie,
- konsultacje i porady psychologów,
- psychoterapia indywidualna,
- diagnostyka psychologiczna.

g) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

- podejmowanie działań motywujących do leczenia wobec osób nadużywających alkoholu, w tym sprawców przemocy w rodzinie,
- rozmowy motywacyjne ze sprawcami przemocy domowej,
- współpraca z pracownikami socjalnymi,
- współpraca z placówkami i instytucjami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

3) Organizacje pozarządowe:

a) Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem” prowadzące następujące placówki realizujące zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy:

- prowadzenie Hostelu „Przeciw Przemocy - Wyrównać Szanse” (pomoc interwencyjna, schronienie dla kobiet i dzieci - ofiar przemocy, pomoc psychologiczna i socjalna, pomoc materialna, telefon zaufania, udział w pracach interdyscyplinarnych zespołów zadaniowych ds. przeciwdziałania przemocy),
- prowadzenie Centrum Profilaktyki Edukacji i Terapii „Kontakt” (indywidualna pomoc psychologiczna, pomoc prawna, grupy wsparcia, grupy socjoterapeutyczne, warsztaty terapeutyczne, realizacja programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie, realizacja programów profilaktycznych),
- prowadzenie Centrum Edukacji Socjalnej (realizacja programów dla sprawców przemocy),
- prowadzenie Domu Matki i Dziecka „Słonecznik” (udzielanie schronienia na dłuższy pobyt, pomoc psychologiczna i socjalna skierowana do matek z dziećmi do 3 lat, w tym ofiar przemocy).

b) „Teen Challenge” Chrześcijańska Misja Społeczna:

- realizacja programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy.

Rozdział III. Cele i zadania Programu.

1. Cel główny Programu.

Celem głównym Programu jest zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie i problemów z nim związanych na terenie gminy Cieszyn.

2. Rodzaje działań.

- 1) Działania uprzedzające/profilaktyczne – diagnozujące, informacyjne, edukacyjne, kierowane do ogółu społeczeństwa, a także do osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie.
- 2) Działania interwencyjne – opiekuńcze i terapeutyczne, kierowane do ofiar przemocy w rodzinie, a także pouczające i izolujące kierowane do sprawców przemocy.
- 3) Działania wspierające – psychologiczne, terapeutyczne i inne, kierowane do ofiar i świadków przemocy w rodzinie, sprawców, którzy zaprzestali przemocy.
- 4) Działania edukacyjno – korekcyjne – kierowane do osób uwikłanych w przemoc domową, nie radzących sobie z agresją w stosunku do członków rodzin.

3. Cele szczegółowe i zadania Programu.

Cele szczegółowe oraz służące ich osiągnięciu zadania i działania zawarte są w tabeli nr 1.

Tabela nr 1.

1) Cel szczegółowy: Zapewnienie kompleksowej pomocy rodzinom, w których występuje przemoc z uwzględnieniem potrzeb wszystkich członków rodzin

Zadanie	Działania	Mierniki realizowanych zadań i celów	Realizatorzy/Partnerzy	Termin realizacji
a) Kompleksowa pomoc dla ofiar przemocy*	<p><u>Działania interwencyjne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – podejmowanie interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą w rodzinie, – opracowanie i realizacja planu pomocy w przypadkach wystąpienia przemocy, – monitorowanie sytuacji rodzin dotkniętych przemocą, – realizacja Procedury „Niebieskie Karty”, – zapewnienie kobietom i dzieciom całodobowego schronienia oraz pomocy specjalistycznej w sytuacji kryzysowej związanej z przemocą w Hostelu „Przeciw Przemocy – Wyrównać Szanse”, – prowadzenie telefonu zaufania. <p><u>Działania wspierające:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie poradnictwa specjalistycznego: psychologicznego, prawnego, socjalnego, pedagogicznego w Centrum Profilaktyki Edukacji i Terapii „Kontakt”, – prowadzenie grup wsparcia. 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba interwencji – liczba postępowań z użyciem procedury „Niebieskie Karty” – liczba udzielonych świadczeń (osobodni) w Hostelu – liczba osób, którym udzielono schronienia oraz pomocy specjalistycznej w Hostelu, w tym liczba dzieci – liczba udzielonych porad i konsultacji w Hostelu – liczba osób, które skorzystały z telefonu zaufania – liczba osób korzystających z pomocy specjalistycznej w CPEiT „Kontakt” – liczba udzielonych porad specjalistycznych w CPEiT „Kontakt” – liczba grup wsparcia 	<p>Realizatorzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – MOPS Cieszyn, – Zespół Interdyscyplinarny, – grupy robocze, – Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem”. <p>Partnerzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – organizacje pozarządowe. 	2011 – 2013
b) Podejmowanie interwencji w sprawach dzieci, które są ofiarami i świadkami przemocy w rodzinie	<p><u>Działania interwencyjne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – podejmowanie interwencji zgodnie ze zgłoszeniami, – uruchamianie procedur prawnych i pomoc w ich realizacji. <p><u>Działania wspierające:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie poradnictwa 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba przeprowadzonych interwencji wraz z podaniem przyczyny podjęcia działań – liczba osób, którym udzielono porad i konsultacji specjalistycznych – liczba działań podjętych w ramach Kampanii „Mały świadek” 	<p>Realizatorzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – MOPS Cieszyn, – Zespół Interdyscyplinarny, – grupy robocze, – Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem”. <p>Partnerzy:</p>	2011 – 2013

3) Cel szczegółowy: Zintegrowanie środowisk i działań na rzecz ograniczania zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenie kompetencji zawodowych osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie

Zadanie	Działanie	Mierniki realizowanych zadań i celów	Realizatorzy/Partnerzy	Termin realizacji
<p>a) Rozwijanie i umacnianie interdyscyplinarnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie</p>	<p><u>Działania uprzedzające:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – wypracowanie i wdrożenie nowych procedur współpracy służb, instytucji i organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w związku z nowelizacją ustawy o przeciwdziałania przemocy w rodzinie, <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <ul style="list-style-type: none"> – bieżąca aktualizacja danych o zasobach i realizowanych programach w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, – gromadzenie i analiza danych pozyskiwanych ze wszystkich placówek i organizacji działających w systemie. <p><u>Działania interwencyjne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – realizacja zadań ustawowych przez Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz grupy robocze. 	<ul style="list-style-type: none"> – opracowane procedury i dokumenty – liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie – liczba powołanych grup roboczych – dostępna i aktualna baza danych – wyniki sprawozdań 	<p>Realizatorzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – MOPS Cieszyn, – Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem” – Zespół Interdyscyplinarny, – grupy robocze. 	<p>2011</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p>2011 – 2013</p>
<p>b) Współpraca podmiotów wskazanych w Programie, w szczególności instytucji publicznych i organizacji pozarządowych oraz koordynacja działań podejmowanych w ramach Programu</p>	<p><u>Działania uprzedzające:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – organizowanie wspólnych spotkań i szkoleń pomiędzy różnych służb (seminaria, debaty), – konsultacje specjalistów, – udział w kampaniach ogólnopolskich i organizowanie wspólnych kampanii oraz przedsięwzięć o charakterze lokalnym, – monitorowanie na bieżąco dostępności do placówek 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba i rodzaj szkoleń – liczba uczestników szkoleń z uwzględnieniem miejsca ich pracy – liczba i rodzaj realizowanych kampanii – dostępna i aktualna baza danych – liczba wizyt Zespołu Interdyscyplinarnego w placówkach pomagających 	<p>Realizatorzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – MOPS Cieszyn, – Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem”, – Zespół Interdyscyplinarny . 	<p>2011 – 2013</p>

4) Cel szczegółowy: Podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie

Rozdział IV. Koordynacja i realizacja Programu.

Zadanie	Działania	Mierniki realizowanych zadań i celów	Realizatorzy/Partnerzy	Termin realizacji
a) Rozpowszechnianie informacji na temat przemocy w rodzinie, a w szczególności czynników i możliwości przeciwdziałania i ochrony przed przemocą	<p><u>Działania uprzedzające:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – publikacja artykułów i informacji w prasie lokalnej, na stronach internetowych organizacji i instytucji realizujących zadania Programu, – realizacja kampanii i akcji informacyjnych, – popularyzacja oferty instytucji i organizacji prowadzących bezpłatną pomoc telefoniczną oraz portale tematyczne, – organizowanie spotkań z rodzicami w szkołach, – rozprowadzanie materiałów informacyjnych o problemie przemocy w rodzinie, – rozprowadzanie ulotek zawierających informacje o placówkach i instytucjach udzielających pomocy na terenie Cieszyna, – popularyzacja literatury na temat przemocy. 	<ul style="list-style-type: none"> – baza adresów i telefonów oraz oferty instytucji i organizacji pomagających – liczba wydrukowanych i rozpowszechnionych ulotek – liczba rozpowszechnionych innych materiałów informacyjnych – liczba artykułów zamieszczonych w prasie lokalnej, na stronach internetowych – liczba spotkań informacyjno – edukacyjnych – wykazy literatury specjalistycznej 	<p>Realizatorzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – MOPS Cieszyn, – Zespół Interdyscyplinarny. <p>Partnerzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – organizacje pozarządowe, – Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna, – kadra Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. 	2011 – 2013
b) Współdziałanie w organizacji kampanii społecznych ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, propagujących konstruktywne formy współżycia oraz wychowania w rodzinie	<p><u>Działania uprzedzające:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – udział w kampaniach o zasięgu ogólnopolskim, w tym kampanii „Dzieciństwo bez przemocy”, „Mały Świadek”, „Tydzień Pomocy Ofiarom Przestępstw”, poprzez udział w szkoleniach, konferencjach, rozpowszechnianie informacji, ulotek, plakatów, organizowanie dyżurów interwencyjnych itp. 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba i rodzaj zrealizowanych zadań w ramach kampanii – liczba i rodzaj materiałów informacyjnych rozpowszechnionych w ramach kampanii 	<p>Realizatorzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – MOPS Cieszyn, – Zespół Interdyscyplinarny. <p>Partnerzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – organizacje pozarządowe, – organizatorzy kampanii ogólnopolskich. 	2011 – 2013
c) Badanie postaw społecznych na temat zjawiska przemocy	<p><u>Działania uprzedzające</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie sondaży opinii publicznej na temat przemocy w rodzinie oraz dostępności oferty pomocowej, – analiza wyników i opracowanie uwag i wniosków do Programu. 	<ul style="list-style-type: none"> – liczba przeprowadzonych sondaży – liczba osób objętych sondażami – wyniki sondaży – liczba i rodzaj publikacji informujących o wynikach sondaży – uwagi i wnioski z prowadzonych sondaży 	<p>Realizatorzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – MOPS Cieszyn. <p>Partnerzy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ośrodki badań opinii społecznej, – Uniwersytet Śląski w Katowicach. 	2012 – 2013

1. Koordynator Programu.

- 1) Koordynatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszynie.

2. Realizatorzy Programu.

- 1) Zespół Interdyscyplinarny do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i powoływane grupy robocze.
- 2) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszynie.
- 3) Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem” (Hostel „Przeciw Przemocy – Wyrównać Szanse” oraz Centrum Profilaktyki Edukacji i Terapii „Kontakt”).
- 4) Instytucje publiczne i organizacje pozarządowe realizujące zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Rozdział V. Ewaluacja Programu.

1. Narzędzia ewaluacji Programu.

- 1) Systematyczne zbieranie i analiza danych dotyczących realizacji Programu.
- 2) Systematyczna kontrola i monitoring realizowanych zadań pod względem jakości, czasu oraz efektywności.
- 3) Sporządzanie rocznych sprawozdań z realizacji Programu.
- 4) W 2014 roku zostanie przeprowadzona kolejna Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych, której wyniki zostaną porównane z wynikami Diagnozy z r. 2010.